

# במשעול החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גליון עה | פרשת דברים תשפ"ה

## שמוע בין אחיכם

ההצלחה האפסיים להיכנס לארץ ישראל, המלאה 'מעשה ארץ כנען'. בשל פגמיהם הרבים של ישראל אותם הכירו. הם גם ראו נכוחה ששם בארץ ישראל אי אפשר להסתיר דבר, וכל חולשה שלהם נתפסת מיד בעיני יושביה.

בעסק המרגלים כי מסתמא אמרו **אמת שנראה להם שלא יוכלו לעלות** פי' מצד מעשיהם וזכויותיהם. אכן השי"ת ה' מכניסם בדרך נס וסיוע. [ובתור"מ הוסיף] דאיתא ברש"י וכן היינו בעיניהם שהיו אומרים נמלים יש בכרמים כו'... כי ע"י שהיו שפלים בעצמם כחגבים לכן כן היו בעיניהם, כי הכל תלוי בעבודת האדם... כי כל זה הרגישו המרגלים וגם זה לא הוטב בעיניהם שעל ידי קצת שפלות שהי' להם והיינו כחגבים, מיד וכן היינו בעיניהם. וגם ע"ז הוציאו דבה.

**שנאת חנם מהי:** בכדי להבין את יסודות דברי תלמידי הבעש"ט בעניין של שנאת חנם, היאך היא נוצרת, ועד כמה היא משפיעה, וכי היא הסיבה לאורך גלותנו האחרונה. נעיין בגמרות העוסקות בעניין. (לקוראים המבקשים לתמצת – נציג בסוף את היסודות העולים מן הסוגיות והנע"מ יחליטו לדלג ישר אליהם) וביומא דף ט: 'מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים'. והגמ' מאריכה בראיות מן המקראות על היותם של שלושת הדברים הללו כימי המקדש הראשון. וממשיכה שם. 'אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב. מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמוד ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים'. ובירושלמי יומא דף ד.

ר' יוחנן בר תורתא אמר, מצאנו שלא חרבה שילה אלא שהיו מבזים את המועדות ומחללין את הקדשים. מצאנו שלא חרב הבית בראשונה, אלא שהיו עובדי כו"ם ומגלי עריות ושופכי דמים אבל בשני, מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצוות ובמעשרות וכל ווסת טובה היתה בהן אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים'.

הדברים צריכים ביאור עמוק. א' מדוע אכן תהיה שנאת חנם כה חמורה ושקולה כנגד שלושת העבירות החמורות בתורה שעליהן נאמר 'יהרג ועל יעבור. ואכן הגמ' שם גם בבבלי וגם בירושלמי פותחת בשקלא וטריא, על הערכת שני הדורות הללו, מי גדול יותר. ובבבלי שם.

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו - ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם, לא נתגלה קצם. אמר רבי יוחנן טובה צפורן של ראשונים מכריסן של אחרונים. אמר ליה ריש לקיש, אדרבה אחרונים עדיפי - אף על גב דאיכא שעבוד מלכויות קא עסקי בתורה. אמר ליה בירה תוכיח, שחורה לראשונים ולא חורה לאחרונים. שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם תנו ענינים בבירה איכא דאמרי אמר להם עידיכם בירה'.

הפירוש שעובדת חזרתו של בנין בית שני לראשונים מוכיחה על גדולתם. וגם זאת צריך ביאור. ב' מהי גדולתם של הראשונים, אם היו בהם שלושת העבירות החמורות, כמה הם גדולים. ומהי התשובה המהותית למענת ריש לקיש 'אדרבה אחרונים עדיפי, אף על גב דאיכא שעבוד מלכויות קא עסקי בתורה'. וכלשון הציורית בירושלמי 'מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצוות ובמעשרות וכל ווסת טובה היתה בהן'. ומדוע באמת אמר רבי יוחנן 'טובה צפורן של ראשונים מכריסן של אחרונים' וכמה היא טובה. והדברים עולים ביתר חריפות מהירושלמי שם.

ר' זעירה ור' יעקב בר אחא ור' אבונה הוון יתבין אמרין: ביותר [חמורים העוונות בשני, שכן] שבראשון נבנה ובשני לא נבנה. אמר רבי זעירא, ראשונים עשו תשובה והשניים לא עשו תשובה. אמר רבי אלעזר, הראשונים נתגלו עוונם ונתגלה קיצם השניים נתגלה עוונם ולא נתגלה קיצם. שאלו את ר' אלעזר, דורות האחרונים כשרים מן הראשונים, אמר להן, עידיכם הבחירה יוכיח. אבותינו העבירו את התקרה ויגל את מסך יהודה, אבל אנו עפעענו את הכתלים, האומרים ערו עד היסוד בה. אמרו; כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו.

**שלוש קדושות לקדוש:** הנה ישראל 'משלשים בשלוש קדושות לקדוש'. בשלושת הקדושות של 'קוב"ה ואורייתא וישראל חד הן' המעידות ומקיימות זו את זו בעוה"ז לעינינו [בתפיסת מומ"ע]. מלבד מציאותם האמיתית המוחלטת שבאמונתנו שמעבר לתפיסתנו [בתפיסת סוכ"ע]. וימי בין המצרים הם בין שני הימים שבהם היו חטאי העגל והמרגלים, ועד היום הזה 'שני החטאים נוקבין והולכין על כל ימי שפלותינו בגלות'. ואח"כ נמשך מזה גם חורבן בתי המקדש הראשון והשני, והם שהביאו לגלותנו מארצנו. חטא העגל שהוא כנגד התורה. וחטא המרגלים שהיה כנגד ארץ ישראל. שהם שני המתנות שקיבלנו מהקב"ה. ובשניהם היו הנשים עדיפות על האנשים. כבשפת אמת ליקוטים - לט"ו באב.

ומה שהי' יו"ט בט"ו באב כמו ביום הכפורים נראה דב' אלו היו עונות הגדולים שבישראל. חטא העגל שהי' מרידה בלוחות והתורה, וחטא מרגלים שהי' מרידה בארץ ישראל. ושני החטאים נוקבין והולכין על כל ימי שפלותינו בגלות. וביום הכפורים נמחל עיקר חטא העגל, ובט"ו באב נמחל חטא המרגלים שכלו מתי מדבר, ולכן שמחת יום הכפורים נשאר גם עתה שאין לנו שיוז רק התורה הזאת, ושמחת ט"ו באב הי' רק בזמן המקדש. ועתה שמחת המקדש נהפך לאבל. ויתכן גם כן שלכן הנשים יוצאות במחולות שאחר שבב' אלו החטאים נשתנו הנשים למעלותא כדאיתא שלא רצו ליתן נזמיהם, ובארץ ישראל איתא גם כן שהנשים חבבו את הארץ עיין שם גבי בנות צלפחד לכן מתפארים בזה בחור שא ענין.

**'פרצוף ישראל':** אפשר שהוא על פי היסוד העמוק שכתב בספר קדושת לוי (שלח לך ד"ה ה' אך אפים). שבחטא העגל חטאו כלפי הקב"ה, וממילא נעשה 'מרידה בלוחות ובתורה' כבשפ"א. ובחטא המרגלים חטאו כלפי 'פרצוף ישראל' שלא האמינו שהקב"ה ברחמיו 'מדבק עצמו בישראל', ושיש לישראל חן בעיניו, ויכולים להפוך הכול בתפלתם, וממילא נעשה 'מרידה בארץ ישראל', כבשפ"א. והיינו שנפגעו שניים מתוך שלושת הקדושות.

כי ישראל כשעשו את העגל היה העון נגד ה', וכאן בשלוח המרגלים היה העון נגד פרצוף ישראל שלא האמינו זאת שיש כוח לישראל להפוך הכל בתפלתם. ובאמת מדת רחום הוא כביכול שהקדוש ברוך הוא מדבק עצמו בעולמות התחתונים כמו שהעשיר שמרחם על העני צריך לדבק עצמו בצער העני כדי שעל ידי זה ירחם עצמו, כן כביכול אצל הקדוש ברוך הוא. מדת רחום ומדת חנון הוא שיש לנו חן בעיני הקדוש ברוך הוא. וכאן בשלוח המרגלים לא האמינו זאת במדת רחום, שהקדוש ברוך הוא מדבק עצמו בישראל. ובמידות חנון, שיש לנו חן בעיני הקדוש ברוך הוא.

חטא העגל היה מתוך טעות בתפיסת האלוקות. שבקשו ביטוי מציאותי ומוחשי לאלוקות שבקרבם, וסברו שהשראת האלוקות בקרבם תלויה ובאה בעיקר רק על ידי מנהיג מוחשי כמשרע"ה או משהו חליפי כעגל זהב, או בניין של עצים ואבנים הנמצאים בקרבם. כבקדושת לוי בהעלותך על הקדמת החטאת לעולה. 'אבל ישראל היה בלבם להשם יתברך רק שרצו במנהיג הדור ועל זה היו צריכין לכפרה'. וכמו שאמר הר"ב מפרשיסחא שרצו במנהיג הדור או 'ענין תמידי ומוחשי' שיוכלו לייחס אליו את השראת השכינה בקרבם בתמידות ובקביעות, ואף פעלו שיינתן להם משכן וביהמ"ק.

ששמעתי ממורי, {הרר"ב} שחטא העגל היה מגודל תשוקתם לדביקות ה'. עד שרצו איזה ענין תמידי ומוחשי, שיוכלו ליחס אליו השראת השכינה... והנה הגם שנהיה מזה חטא גדול, מכל מקום, מגודל כח מחשבת ישראל ועוצם תשוקתם - פעלו שינתן להם משכן. וזהו פירוש המאמר [במדרש]. שישאל הגם שיחטאו, מאחר שעצמיות שלהם הוא ה' ממש, וכמאמר, ישראל וקודשא בריך הוא חד. וה' הוא חיותם הפנימי, לזאת החטא שלהם אינו בעצם רק במקרה. [תורת כהן פ' תרומה]:

אמנם חטא המרגלים היה זלוזל בכוחם וערכם של ישראל שבהמשך הדורות משתרבב גם לשנאת חנם. וכמו שכתב בשפ"א שלח תרל"ה, שהמרגלים אמרו את האמת שראו בארץ ישראל, אך הוסיפו את הערכתם הכנה לפי דעתם בסיכויי

ומשמעות הדברים שגם עובדת הראשונים נתגלו עוונם ונתגלה קיצם השניים נתגלה עוונם ולא נתגלה קיצם קשורה לעדיפותם של הראשונים על האחרונים. וכן ששנאת החינם - שר' אליעזר מאשים בה גם את הדורות שלו עצמו, 'אבל אנו פעפענו את הכתלים, האומרים ערו עד היסוד בה', הנה היא חמורה ויסודית יותר מג' העבירות שכן אבותינו רק 'העבירו את התקרה ויגל את מסך יהודה'. והדברים נפלאים שכן - ג. מדוע בבבלי זה נקרא שלא נתגלה עוונם של האחרונים - והרי הנה זה עוונם - שנאת החינם שאנו עוסקים בה. ועוד מדוע עדיין לא חזרו על כך בתשובה, עד שהוא קורא על דורותיו שלו עצמו 'אבל אנו פעפענו הכתלים וכו'. ועד כדי כך, שמסיים כי 'כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו'. דהיינו לדעת הבבלי - שלא נתגלה עוונם, ומפני כך חטא שנאת חנם עדיין קיים ולכן כל שלא נבנה בימיו וכו'. וביותר יפלאו הדברים מכך שבתלמוד הבבלי שם בסוגיא משמע שגם במקדש ראשון הייתה בין הגדולים שנאת חנם כדאיתא שם.

ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם, והכתוב מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספק אל ירך ואמר רבי (אליהו) [אלעזר] אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם. ההיא בנשיאי ישראל הוא, דכתיב זעק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי, ותניא, זעק והילל בן אדם. יכול לכל, תלמוד לומר היא בכל נשיאי ישראל...

אם כן יש להבין - ד'. כיצד קיימת עצם המציאות הזו שבין הגדולים 'נשיאי ישראל' יש שנאת חנם, ובין המוני העם אין. האם יתכן כי פשוטי העם והמוני עדיפים על נשיאיו ומנהיגיו. ה. האם המוני העם בימי בית ראשון שביניהם ישנה אחווה - למרות עבירותיהם הגדולות והחמורות שלהם עצמם, והשנאה ששוררת בין הגדולים - גוברים בערכם להחשיבים כעדיפים על האחרונים שבימי בית שני. והשאלה הכי קשה העולה מסוגיית הירושלמי 'שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם, וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים', שמשמעותה שמשום אהבת הממון הייתה ביניהם שנאה. אם כן צריך להבין - ו. מדוע היא שנאת חנם. אוהבי ממון שיש ביניהם ניגוד אינטרסים הגורמים לוויכוח ומלחמה ביניהם זו לא שנאה של 'חינם', אלא שנאה עם סיבה, והסיבה היא ממון. ומהי לפי זה בכלל הגדרת 'שנאת חנם'. ואם זו שנאת חנם א"כ מה תיקרא שנאה מסיבה מוצדקת שאינה 'חינם' ושאינה שנאה מחוייבת כשנאה לרשעים.

**'מפורד - הוא הפחיתות':** אלא שהגדרת ה'חינם' בשנאה היא כל עוד שלא התבררה נמונות הסיבה לשנאה והצדקתה, שבשלה השנאה והתערומת. 'אוהבין את הממון' היא היוצרת ניגוד דעות, וכך מחלוקת על ערכים עניינים אחרים. וזה עדיין לא החטא. החטא כאשר בנוסף לכך, העניין אינו מתברר כראוי 'ושונאים אלו את אלו' שפירושו שמשום כך הניגוד אינו בא על בירורו והכרעתו. ניגוד אינטרסים וחילוקי דעות כשלעצמן אף אם הם מסיבות ממוניות או רוחניות יכולות להיות ביסודן חיוביות ובוודאי שאינן סיבה מוצדקת לשנאה. אבל אי בירור מכל סיבה שהיא וברוב הפעמים זה משנאה, היא העוון החמור, שכן היא מכפילה את השנאה. כבשפת אמת פורים תרס"א.

וכל כחו של המן ה' בזה שאמר עם כו' מפורד ומפורד. באמת הפיזור הוא לטובה לפרסם שמו ית' בכל המקומות ולהוציא הנ"ק שנמצאים בכל המקומות. כמ"ש צדקת פרונו בישאל. אבל 'מפורד' הוא הפחיתות. שבנ"י צריכין להיות אגודה אחד אעפ"י שהם מפוזרין. כמ"ש שנק' שבעים נפש לשון יחיד. וכשניטל האחדות ע"י הפיזור זה תוקף הגלות... שיש בכל ת"ח דבר מיוחד. וצריך לקבל כל אחד מחבירו להיות אגודה אחת.

החובה היא להעריך כל אחד מישראל השותומ"צ, בדרכו ושיטתו, ובמקרה של חילוקי דעות, לברר כל טענה ותערומת בין אדם לחבירו, בדרך של שאלה או בתוכחה פנים אל פנים בדיון או בדיון, וכש"כ בין קהילה לקהילה בכל ישראל. אלו ההלכות הידועות של מצוות לא תשנא את אחיך בלבבך. כמו שפסק הרמב"ם להלכה (הל' דעות פ"ו ה"ו) [הרחיבו וביארו במצווה זו דברים נפלאים, אנשי מכוון תורת האדם לאדם, בראשות הר"ג ר' צבי ויינברגר שליט"א בקובץ 'תורת האדם לאדם חלק ב' צפת תשנ"ז]

כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק כמו שנאמר ברשעים: ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה למרע ועד טוב כי שנא אבשלום את אמנון. אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך.

**היסוד הראשון** וההגדרה לשנאת חנם היא, ה'חינם' שבו דהיינו הפירוד. ההימנעות מלברר את חילוקי הדעות באופן נאות. והיעדרם של מוסדות נערכים ואמונים על כולם למשפט ולדין, או להתדיינות ציבורית נאותה ומכובדת, שתסייע לפתור אותם לכשתתברר הסיבה, היא היוצאת את הפירודים והפילוגים והשנאה.

**היסוד השני -** העולה מן הסוגיא וכפי שמבואר בספרים רבים - הוא כי חורבן הבית השני לא היה בגדר עונש על שנאת החינם. אלא תוצאה ישירה שלו. שכן בשנאת החינם בוטל היסוד המקיים של בית המקדש וארץ ישראל בידי ישראל. מתוך שכל עמידתם לא הייתה אלא מכוח האחדות, כשבטלה האחדות מכוח שנאת החינם, נחרב הבית והוגלו ישראל מן הארץ. כבשפת אמת קדושים תרמ"ג.

קדושת הכלל ישראל הוא גבוה ביותר ולכן כנסי' שהיא לש"ש סופה להתקיים שחל עלי' שם שמים וקדושה שורה בהם. וכמו כן בפועל ע"י שהי' אחדות בישראל הי' להם משכן ובהמ"ק והשכינה היתה שורה ביניהם. ועתה ע"י שנאת חנם חרב ע"י שאין קדושה רק באחדות כנ"ל. וזה עיקר הגלות מה שא"י להתאחד ע"י שנתפזרו בין הרשעים והם מעכבין הקדושה שא"י לשרות בישראל על ידם. וכן משמעות הגמ' שם בשלמא בית ראשון הי' בהם ע"ז ג"ע כו' אבל בית שני שהיו חסידים כו' ומשני משום שנאת חנם. א"כ אם הי' רק עונש לגדול החטא מה אמרו שחסידים היו. רק שנאת חנם היא סיבה בעצם שא"י להיות הקדושה כשחסר האחדות ואינו מצד עונש עוצם החטא.

לכן החורבן הראשון שהיה עונש על העברות החמורות שהיו לישראל. הוא הסיר רק את תקרת בית המקדש, היינו את ערכי הקדושה והשכינה שהיו שורים עליו, והסיר את 'מסך יהודה' ו'פעפענו את הכתלים' וממילא הסיר הקב"ה את ההגנה מפני האויבים שהחריבוהו. החטא כופר אחרי שבעים שנה והעונש הזה הסתיים וביהמ"ק הוקם שוב וחזרו ישראל למלכותם בארץ ישראל. לכן למרות כל חטאיהם החמורים, גדלותם הייתה בכך שהכירו את סוגלת האחדות של ישראל ומוחה העצום, וכך חזרו ובנו את ביהמ"ק השני. כבשפת אמת נח תרמ"ג.

**שבאמת כח האחדות גדול מאוד לעורר כח השורש מן השמים.** אך שצריך להיות לשם שמים. וזה נמצא רק בבני"י... אח"כ בבנין המקדש. כי ביהמ"ק לא הי' בנין עציץ ואבנים בלבד. רק שע"י התחברות בני"י שכל איש ישראל יש בו איזה חלק וכמ"ש בונה בשמים כו' ואגדתו על ארץ. וכ' ירושלים הבנוי' כו' ונעשה בנין למטה ע"י נפשות בני ישראל שיש בכל אחד אות או נקודה כמ"ש כל הנקרא בשמי כו' והוה נקרא לשם שמים שיחול על הכנסי' שמו ית' כמ"ש אם ה' לא יבנה כו' וע"י בנין המקדש נתעלו להיות דבקות לנפשות בני"י בעולם העליון כמ"ש ששם עלו כו'.

אבל לאחמ"כ בבית השני, אף שחסידים היו ולא היו בהם העבירות החמורות, הנה שנאת החינם ביטלה את האחדות וביטלה את כל ערך התורה שלמדו ואת כל מה 'שהיו יגיעין בתורה והיריין במצוות ובמעשרות וכל ווסת טובה היתה בהן'. וכך השנאה הסירה לא רק את התקרה של ביהמ"ק אלא ערערה את יסודותיו הפנימיים שעליהם הוא היה מושתת, 'האומרים ערו עד היסוד בה' החריבה את הבית שלא חזר עד לימינו אלה. שנאת חנם הייתה גם עובדה היסטורית נמשכת פשוטה וגלויה שהחלה את השעבוד הרומאי על היהודים, עשרות שנים לפני החורבן הסופי, כאשר הלך אגריפס המלך לרומא נגד אחיז היהודים יריבו בירושלים. שהחריבה בסופו את בית המקדש השני, כאשר מלכי בית חשמונאי נלחמו וצרו זה על זה בירושלים ואחד מהם בצעד בוגדני נוראי גייס את פומפיוס נציג הרומאים לטובתו. כפי שתיאר זאת יוספון, והביא מדבריו הרמב"ן בכמה מקומות בפירושו לתורה. ערעור יסודות יסודי זה קיים עד היום, ולכן 'אמרו: כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו'. כל דור יכול וחיוב לקדם את האחדות והשלום בימיו ולהקים את חלקו בבניין ביהמ"ק.

**היסוד השלישי.** ששנאת חנם יכולה להיות לפעמים דווקא אצל הגדולים נשיאי ישראל. דווקא משום היותם מנהיגי ישראל ומרוב מחויבותם לערכים המנחים אותם, ומתוך שהם 'גיעין בתורה והיריין במצוות ובמעשרות וכל ווסת טובה היתה בהן', הם עלולים כלשון הגמ' המפורשת 'לדקור זה את זה בחרבות שבלשונם', אף בסעודות תמימות ויפות בהם הם 'אוכלים ושותים זה עם זה' באחדות והרמוניה חיצונית מזוייפת. וזאת לרוב על ידי מקורבים שהם לפעמים בעצמם רמי מעלה והם המטעים אותם ומקלקלים את המעלה הנפלאה של הנהגת צדיקי הדור. כידוע מהרבי מלובלין ששמר היצה"ר על איש אחד שנים רבות מלה"ר כדי שיקבל ממנו לשה"ר אחת על היהודי הקדוש. וכבשפת אמת בפרשתן תרל"ה.

בפסוק ויטב בעיני הדבר. והקשו למה אמרן בתוכחות. אבל נראה כי גם ע"ז הוכיחן שגרמו להיות הוטב גם בעיניו. דכתיב איכה אשא לבדי כו'. פרש"י הרים אתכם על דייניכם. ופי' מו"ז ז"ל כי הדיינים תלוין במעשיהן של ישראל. ולכן כשהי' מרע"ה בעצמו מנהיג הכל. הי' חטא שלהם נוגע גם בו. לכן העמיד שרים כנ"ל. ובכאן כתי' ותקרבון אלי כולכם פירש"י ז"ל בערבוביא כו'. ולכן שהיו כולם באים אליו נשלחה כו'. גרמו שהוטב בעיניו. וזה צריך כ"א לידע שמעשיו מגיעין גם למנהיגם הן למטה הן למעלה וע"ז ישמור מעשיו כראוי:

וכמו שהעיד הדברי שלום מסטראפקוב על שרפי הקודש זקינו בעל דברי חיים מוצאנו ואביו משיניאוו זצוק"ל בדברים נוראים (דברי שלום החדש מכתבים 10). בסוף מכתב ארוך לרב שהחזיק במחלוקת בעיר אחת.

וראיתי בחוש אצל אה"ה הגה"ק מצאנץ זצ"ל ואצל אמו"ר הגה"ק משינאוו זצ"ל, שאנשים הטעו אותם בענייני מחלוקת, וכוונתם לא הי' לשם שמים רק לאיזה פני' שהי' להם. ומשום תאוותיהם הרבו העולם. כי ברור הוא אצלי שאם לא היו מסבכים אנשי בליעל הגאונים הקדושים הנ"ל, היו מביאים הגאולה שלמה בתורתם ובקדושתם. דברי ידידו הק' שלום הלברשטאם.

וכמו שבחטא העגל לא השתתפו משה ואהרן ובני שבט לוי. הנה חטא המרגלים היו כברש"י בפרשתן 'בנשיאים ובמסולתים שבהם', אך כל עוד הקטנים המוני העם אינם לקויים בשנאת החנם, הם עדיפים על הגדולים והם יכולים לקיים את כל כלל ישראל ובית המקדש. שכן בית המקדש וכל קדשי ישראל אינם תלויים רק על קדושת נשיאי ישראל אלא גם על המוני יהודים שבכלל ישראל, שאחדותם היא הבסיס והיסוד להם. ואפשר שבזאת ד"קא בעניין שנאת החנם, מוטל עלינו לא להיסחף בהם ובוודאי לא להטות ח"ו את הגדולים בזאת, ובכך נוכל לתקן גם את חטאי הדורות הקודמים, שאף שהיו גדולים בהרבה מאיתנו הנה כשם שאנו יורשים גם את זכויותיהם העצומות, גם את חטאיהם ירשנו ועלינו לתקנם. וכהמשך הדברים שם בשפ"א דברים תרל"ה.

התוכחות שהוכיחן מרע"ה על החטאים של דור הקודם כי כל דור צריך לתקן חטא הדור שקודם להן. כי כמו שהם יורשים זכות דור הקודם שהניחו להם. לכן הם במקומם לתקן חטאם. וזה ענין פוקד עוון אבות ע"ב. ולכן חזר כל החטאים שניתקנו אח"כ. ולכן איתא כל דור שאין בהמ"ק נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו שאם היו מתקנים חטא הקודם הי' נבנה מיד כנ"ל.

היסוד הרביעי. שנאת חנם כסיבה וכמוניע מרכזי למחלוקות תמיד מוסתרת ומוכחשת. היא תמיד מוסתרת בצידוקים ערכיים שקריים שונים ומשונים. לכן לא ניתן לתקן אותה מן השורש. לא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם. למרות שחומרת עוון שנאת חנם ידועה, וידוע שהיא החריבה את ביתנו ועדיין השטן מרקד בינו. הרי שתמיד במחלוקת הספציפית, היא מוכחשת כסיבה על ידי הניצים ביניהם. לכן אין לה קץ וסוף, והיא הסיבה לגלותנו הארוכה. תחילת הישועה היא כאשר מבינים באופן אמיתי (אקטואלי) את הסיבה הנוראה הזו והיא מתגלה באופן מעשי וישיר. כפי שכתב בשפת אמת שמות תרמ"ח.

במדרש יודיע דרכיו למשה לבני' עלילותיו כו'. כי לבני ישראל הי' הגלות בפועל גשמי. ולמרע"ה גילה הקב"ה פנימיות של הגלות. כדכ' אכן נודע הדבר פירש"י ז"ל מה שהי' תמה כו' עכשיו רואה שראוין לכך. והוא פלא כי שאר עכו"ם מלאים לשה"ר ורכילות. וכאשר שמע מאיש ישראל לשה"ר אמר שהם ראוין לכך. אכן הדיבור מיוחד לבני' כמ"ש מגיד דבריו ליעקב, וזה {דיבורי לשה"ר} הי' שורש הגלות של מצרים כדא' בזה"ק שהדיבור הי' בגלות וז"ש נודע הדבר. וזה הי' התחלת הגאולה מה שנודע למרע"ה סיבת הגלות כי מקודם הי' נסתרה פנימיות הגלות. ובוודאי התחילו בני' לתקן זאת.

'עוסקין בעסק אחד': ואין העניין רק שלא ישנאו האחד את חברו וקהילה אחת את משניה, אלא שיהיו כולם מאוחדים ופועלים בכבוד השמים שנקרא עלינו היהודים החרדים לדבר ה', שיהיה 'בעסק אחד', ש'כל אחד מתגבר לעשות בהעסק ככל יכולתו, וכל אחד מבקש את הצלחת עבודת חברו. כבשפת אמת וארא תרמ"ג.

בפסוק והוצאתי כו' וגאלתי כו'. הד' לשונות של גאולה שהוא השורש לכל הד' גליות כמ"ש בארבע רוחות פרשתי אתכם וכן מבקשין קבץ נדחינו מד' כנפות הארץ... והנה בכל הג' נזכר הגאולה מתוך הצרה. שהג' גליות היו בחי' ע"ז ג"ע ש"ד. וגלות זה הוא שנאת חנם. וכל הגלות {הוא רק} הפיזור. לכן כי רק ולקחתי אתכם לי לעם. שזה עיקר החסרון; הלקיחה {כאחד} להיות מיוחדים לעבודתו ית'... להיות כל הרצון לעשות רצון אבינו שבשמים. ואז כ"א מבקש עבודת חברו. כמו מה"ש שנותנים באהבה רשות זה לזה להקדיש ליוצרים. וכמו י' בני אדם עוסקין בעסק א' לא יעלה קנאה ושנאה במה שכ"א מתגבר לעשות בהעסק ככל יכולתו. ואדרבה כך רצון כ"א וא'. לכן ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה.

וענינו הרואות את הצלחת המוסדות החרדיים הגדולים הפועלים לשם כלל ישראל. כדוגמת הארגון 'ערכים', וכן ועדות הצדקה האחרות המגייסות מאות מיליונים לטובת היתומים והמשפחות. כדוגמת 'דרשו' הפועל גדולות ונצורות להפצת כל חלקי התורה לכל סוגי היהודים. כך גם הכשרות הגדולה של העדה"ח המצויה כמעט בכל מקום. ולעומת זאת כמה עגום המצב בעת אשר ת"ל זכינו בזמנינו לכמה וכמה עיירות וכפרים בארץ ישראל ובחו"ל המתנהלות בראשותן על ידי יהודים חרדים, ויש בהם כאלו שהם מלאות מחלוקות ומדנים. וקהילות רבות

קדושות וטהורות של אחים וידידים לאותה דרך בעבודת ה' מתפלגות ומחלקות בשצף קצף האחת על רעותה, וכל אחת מהן 'בבמות נפרדות' בביהכנ"ס ומוסדות משלה. ואם כן כיצד נסכים בביאת משיחנו לכה"ג אחד לביהמ"ק אחד, למחצית השקל ולקרוב פסח מוסכמים וכו', וזה כל עניין ביהמ"ק ש'לשכנו תדרשו' להיות בעבודת אלוקינו במוסד של אחדות אחת. כבשפת אמת ראה תרמ"א.

בפסוק לא תעשון כן לה' אלקיכם פרש"י להקריב {בבמות} בכל מקום, ד"א אזהרה לנותן אבן כו' שלא יגרמו עונות להקריב בהמ"ק כו'. וכל הפי' אחד הם, כי ע"י בהמ"ק היו בני' בשורש האחדות. כי כן צריכין בני' להיות כ"ג אחד בהמ"ק א'. ולכן ע"י שעברו והקריבו בבמות. נתפרד האחדות ונהרס החיבור ונחרב בהמ"ק. וכמו כן ע"י שנאת חנם נתפרד האחדות של הנפשות ונחרב הבית. והכל ענין א'. כי זה בכלל לשכנו תדרשו ע"י התכללות באחדות. כיון שע"י שנאת חנם נחרב. כ"ש שע"י אהבת ישראל יהי' נבנה בעזה"י... וביאור הדברים כי בהמ"ק וא"י הביא אחדות לבני' ולכן מקודם שלא הי' להם זה האחדות. הבמות מותרין.

'שיצטננו הדיבורים שלהם בתורה ותפלה': שלום ואחדות וקיומה של הנהגה מאוחדת בין גדולי ישראל, נחוצים ביותר לא רק לתשתיות הגשמיות של הקיום החרדי, אלא גם ל'אחדות הנפשות', לעצם עבודת ה' הפנימית שתהיה בדרך אמת של תורה ותפילה בהתלהבות ואש של אמת אצל הגדולים עצמם, ומהם להשפעה על החוסים בצילם. כפי ששינוי באהבת שלום פ' פנחס ד"ה הם המה.

"דהנה כשיש ח"ו מחלוקת בעולם אזי אפילו אותם הקדושים שאינם בעלי המחלוקת תפעול בהם המחלוקת עכ"פ באופן שיצטננו הדיבורים שלהם בתורה ותפלה ואין שורה בהם התלהבות ושמה כלל... אפילו אצל הקדושים יצטננו הדיבורים או הכוונה, אפילו הדיבורים הקדושים כמו תורה ותפלה מצטננים ... כשח"ו הגדולים הנקרא ישראל אין ביניהם התחברות ... אזי הדרגה הקטנה הנקרא עמי אין בהם תבונה כלל ודו"ק"

לכן המחלוקות המשסעות הללו הורסות את התשתית של יהדות חרדית אצל הקהילות הנוערות בה. הפיחות בעבודת ה' של הגדולים עצמם עקב המחלוקת, גורמת לצעירים והמוני העם לאבד כל זיק אמונה והתלהבות במנהיגות ובדרך ה' שהם מורים. הם מאבדים לגמרי את תבונתם וזהותם היהודית – חרדית, ומכאן קלה הדרך להיסחף ב'קישוריות' העולמית בהווי החיים, לרעיונות ותכנים לאומיים, או הלכי רוח אלימים ואנרכיסטיים – מרדניים בכל מסגרת, או אף להקצנה והחמרה המוציאה אותם מן היישוב לגמרי.

האחדות 'מוכרח להיות קודם הגאולה': הרה"ק מלובלין שבת"ב יומא דהילולא דלילה, כתב בספריו דברים נוראים בעניין השלום והאחדות בין ישראל. ובדברי אמת פ' בלק ד"ה יבושו. הוא מצדיק לטובה את כל הגלות, והיא כדי שתהא אחדות ובזאת היא לטובה לנו. וכן 'מוכרח להיות קודם הגאולה'.

הנה ידוע כי הגלות היא לטובה ע"י זה יהיה אחדות בתוכנו. כי כן מוכרח להיות קודם הגאולה, כי על ידי זה נתבררים ונבוא לאחדות. וזה פ' וצים מיד כיתים, וצים לשון צומת הגידין לשון קשר, זה יבוא מיד כיתים.

ואפשר שהצרות האחרונות בכל תפוצות ישראל בגזירות הדת של הגיוס והחינוך והצרת צעדינו בגוף ובממון באות עלינו מפני שאנו מובטחים משמיים לקיומה של האחדות האמיתית שכבר הושגה בינינו על ידי גדולי ישראל אנשי האמת של הדורות הקודמים. אחדות המוכרחת להיות לפני הגאולה ומשמים ערכים לה. כדבריו בספר דברי אמת פ' עקב ובעוד מקומות.

וזה י"ל בעת ההיא לשון נוקבא עת הפחותה היא עקבות משיחא, הבדיל ה' פירוש מתוך ההמון, את שבט לשון ממשלה, לוי, לשון דביקות והתחברות ביניהם, ודביקות בבורא ב"ה להיות הממשלה גם בזה, שלא יוכל שום ברי' לבלבל מזה [ההתחברות]. כדי לשאת את ארון ה' להעלותו, פי' לגרום קירוב הגאולה.

וענינו הרואות שלא ניתן בכוח קהילה אחת לבדה, גדולה וקדושה ככל שתהא, להחזיק תורה ועבודה בהרחבה לכל דורש, לקרב רחוקים או לרחק את הרשעים ומכש"כ להילחם עמם להוציא בלעם מפיהם. והשראת השכינה והסיוע ממרום לכך לא יבואו ללא האחדות של כולם יחד. ומכיוון שהאחדות לפני הגאולה מוכרחת להיות צריך להתפלל עליה ושלא תבוא על ידי אופנים קשים של יסורים או עוני. כפי שכתב בספרו זכרון זאת (מליים).

שבת אחים גם יחד. שתהי' אחדות בין צדיקים, שלא תהי' קטגוריא בין ת"ח. ולא תהי' האחדות עי"ד יסורין או עניות אלא יהיו נכנעים ושפלים בעיניהם. שיכירו מעלות ה{ה}אחר על עצמו ותהי' ביניהם אהבה וריעות שתהי' שבת אחים בנחת והרחב לב וגם אחדות. וזה טוב ונעים כשמן הטוב יורד על הזקן. אכ"ר.